

Natuur.oriolus

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | MAART 2021 | JG 87 | NR 1
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN

natuurpunt
Studie

Wespen en Wespandief

1

Broedgevallen
Rode en Zwarte Wouw

18

Tweede Europese
broedvogelatlas

25

Mislukt broedgeval Rode Wouw in Diest in 2020

Luc Cieters & Jan Ruymen

Rode Wouw *Milvus milvus*. 17/04/2020. Schaffen, Diest (VB) (Foto: Pascal Dorny).

Het komt wel vaker voor dat er een overvliegende Rode Wouw *Milvus milvus* in het Webbekoms Broek bij Diest (Vlaams-Brabant) wordt waargenomen. Aan de vroege waarneming in de maand maart 2020 werd dan ook geen bijzondere aandacht besteed. Dat veranderde toen er vanaf 6 april elke dag Rode Wouwen werden gesignaleerd in de omgeving van het bezoekerscentrum, meestal boven het vliegveld van Schaffen en overvliegend richting Webbekoms Broek. Wanneer op 16 april een koppel boven een bos met Canadapopulieren - gelegen in een wachtbekken van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en beheerd door het Agentschap Natuur en Bos (ANB) - bleef cirkelen en daarna één van de vogels met een prooi of tak het bos indook, werd duidelijk dat hier iets bijzonders aan de gang was. De volgende dag werd ook balts waargenomen. Dit alles resulteerde uiteindelijk in een broedpoging die mislukte. In deze bijdrage geven we een kort relaas van de genomen maatregelen en waarnemingen in de broedperiode.

Verstoring vermijden

Toen duidelijk werd dat het effectief om een broedgeval ging, werden door het ANB, verantwoordelijken van het bezoekerscentrum, de projectmedewerker van het Life Delta-project Webbekomsbroek-Borchbeemden-Schulensbroek en lokale vogelkijkers in onderling

overleg een aantal maatregelen genomen om potentiële verstoring van de broedvogels te beperken. Aan de landbouwer van het aangrenzende perceel werd gevraagd om de strook langs het bos niet te maaien en om de koeien aan te voeren via een alternatieve toegang, wat ook gebeurde. Ook werd een wandelpad door het bos afgesloten en de vrijwilligers spraken af om gedurende de eerste 31 dagen (vermoedelijke broedtijd) het bos niet te betreden. Dit is allemaal goed verlopen, al werd de Demerdijk -die op 100 m van het nest ligt- tijdens de Covid-19 lockdown in april-mei door duizenden nietsvermoedende wandelaars bezocht.

Het kleine nest zat nogal hoog in een wig van een Canadapopulier en was versterkt met plastic resten, een fenomeen dat bij deze soort regelmatig wordt vastgesteld. Vanop de verhoogde berm van de oude spoorlijn L22 kon men met verrekijker of telescoop het nest observeren zonder de vogels te verstoren.

Op waarnemingen.be werd voor de broedperiode ook een regionaal embargo op waarnemingen van deze kwetsbare en zeldzame soort ingesteld, zodat deze niet zichtbaar waren op de website. Hierdoor hebben ongetwijfeld een aantal mensen de mogelijkheid gemist om van deze vogels te genieten, maar het beperken van de kans op verstoring kreeg in deze prioriteit.

▶ Baltende Rode Wouw *Milvus milvus*. 17/04/2020. Webbekom, Diest (VB) (Foto: David de Koninck).

Logboek

Een nadeel van het ingestelde embargo op waarnemingen.be was dat de uitwisseling van informatie over het broedgeval door de lokale groep van vogelkijkers enigszins werd bemoeilijkt. Daarom werd aan een verantwoordelijke van het bezoekerscentrum gevraagd om een logboek bij te houden. Elke vaste waarnemer uit de groep van tellers voor het Life-project gaf dagelijks zijn of haar bevindingen door. In het volgende overzicht worden de belangrijkste waarnemingen kort samengevat.

Nog tot 21 april werd volop aanvoer van nestmateriaal door het mannetje waargenomen. Later in de broedperiode gebeurde dit veel minder frequent (o.a. op 2 en 15 mei) en ging het wellicht louter om het beperkt opsmukken van het nest, terwijl het vrouwtje al aan het broeden was. Er kon een onderscheid tussen de geslachten worden gemaakt op basis van twee ontbrekende armpennen bij het broedende vrouwtje. Het is bekend dat ook tijdens het broeden de rui doorgaat.

▶ Rode Wouw *Milvus milvus* lastig gevallen door Kauwen *Corvus monedula*. 07/05/2020. Webbekom, Diest (VB) (Foto: Thierry Parduyns).

Tijdens het broedproces kwam de man soms het bos ingedoken tot op het nest, waarna het vrouwtje kort opvloog. Regelmatig zat hij ook te rusten in een afgestorven Fijnspar in de buurt.

Op 18 mei ging één van de vogels in een boom zitten met een prooi, terwijl de andere er even bij kwam zitten om dan terug naar het nest te vliegen (mogelijk met een Konijn; op 26 mei werd onder de nestboom een konijnenvacht teruggevonden).

De eerste controle in het bos gebeurde op 26 mei. Alles leek veelbelovend: het vrouwtje zat wat hoger op het nest, wat kon betekenen dat er jongen waren. Met een geschatte broedtijd van 31 dagen was 16 april de vermoedelijke datum van eerste eileg.

Op 1 juni vloog het koppel even gezamenlijk boven het bos. Op 2 juni was er al duidelijk dons te zien op het nest en werd de aanwezigheid van kleine jongen bevestigd. Op 10 juni kon vanop de spoorwegberm het vrouwtje worden waargenomen, nu veel hoger op het nest, met naar schatting twee jongen.

Dankzij de vele meldingen en foto's kon ook het jachtgebied van de wouwen goed omschreven worden. Het betrof in grote lijnen een cirkel rondom het broedbos met als uiterste punten het vliegveld van Schaffen, de Sint-Jansberg in Zelem, de heuvels voorbij de autostrade in Loksbergen (o.a. Bokkenberg) en het bezoekerscentrum.

Bij het begin van het broedproces werd afgesproken om te trachten de jongen te ringen. Om de grootte van de jongen in te schatten en het geschikte ringmoment te kunnen bepalen, kan men zich baseren op de afstand van de uitwerpselen ('spetters') t.o.v de boomstam. Daarom werd op 12 juni nog een controle onder de nestboom gedaan, maar het ontbreken van verse spetters was verontrustend. Bij een nieuwe controle vanop de spoorwegberm op 13 juni was er niets meer te zien op het nest, enkel wat dons waar de wind doorheen speelde. Wel werd die dag nog een Rode Wouw gezien bij de Bokkenberg. Toen op 14 juni door ervaren waarnemers werd gemeld dat een Boomvalk *Falco subbuteo*, die op een afstand van een vijftigtal meter in hetzelfde bos broedde, op de rand van het wouwennest zat, sloeg de ontgoocheling hard toe. Een voor deze regio unieke gebeurtenis bleek slecht afgelopen. Het koppel werd op 15 juni nog even boven het bos gezien maar dat was dan ook de laatste waarneming. Het mislukken van het broedgeval kan wellicht toegeschreven worden aan predatie. In de omgeving van de nestplaats komen Buizerd *Buteo buteo*, Boomvalk en Zwarte Kraai *Corvus corone* tot broeden. In het aanpalende bos broedt al geruime tijd Havik *Accipiter gentilis*, waarvan dit jaar drie pulli geringd werden. Wat verder bij de Demer staat ook een boom waarin geregeld een koppel Slechtvalken *Falco peregrinus* komt rusten.

Stijgend aantal broedgevallen in Vlaanderen

De Rode Wouw is in Vlaanderen altijd al een zeldzame en onregelmatige broedvogel geweest. Recent lijkt er sprake van een stijgend aantal broedgevallen en broedpogingen. De Vlaamse populatie in de periode 2013-2018 werd geschat op 1 tot 6 paar (Vermeersch et al. 2020). Vooral in de Limburgse Voerstreek lijkt de soort sinds 2016 aanspraak te kunnen maken op het statuut van jaarlijkse broedvogel (2-6 paar). Daarnaast werden er in deze periode geslaagde broedgevallen genoteerd in het Dijleland in 2014 (Roosen et al. 2015) en in Moerbeke-Waas in 2017 (Everaert 2018). In 2016 was er een mislukte broedpoging in de regio Heist-op-den-Berg (Lookman et al. 2016).

De recente toename van broedgevallen in Vlaanderen vertoont gelijkenissen met de trend in Nederland. Daar is de soort sinds 2010 geëvolueerd van een onregelmatige naar een jaarlijkse en in aantal toenemende broedvogel, met in 2018 reeds 14-16 paar (Van Rijn

► Rode Wouw *Milvus milvus* op het nest. 08/05/2020. Webbekom, Diest (VB) (Foto: François Exelmans).

2018, Boele et al. 2020). De stijgende trend in de Lage Landen kan wellicht niet los gezien worden van de sterke toename in Wallonië en aangrenzende regio's in Duitsland en Frankrijk. De Waalse populatie nam toe van 150–180 territoria in de periode 2001–2007 naar 360–410 in 2015–2016 (De Broyer et al. 2019). Toch doet de Rode Wouw het niet overal in Europa zo goed. Met name in Frankrijk, Spanje en delen van Duitsland werd sinds 1990 een aanzienlijke afname van belangrijke kernpopulaties vastgesteld (BirdLife International 2020). Daarbij worden vergiftiging door pesticiden, vervolging en veranderingen in landgebruik als belangrijke factoren genoemd.

Dankwoord

Bijzondere dank gaat uit naar de boswachter Geert Coninx van ANB en de waarnemers Jos Eyletten, Jean-Pierre Nijns, Thierry Parduyns, Cedric Rogiers, Erik Spiessens, Kamiel Aerts, Rigo Verboven, Jos Vankerckhoven en de fotografen Pascal Dorny, Marc Van Meeuwen, François Exelmans, Maarten Drybooms, David de Koninck en Thierry Parduyns. Verder ook dank aan Greet Delaunois voor taalkundige nazicht.

Luc Cieters, vrijwillige medewerker bezoekerscentrum;
l.cieters@pandora.be

Jan Ruymen, projectmedewerker Life Delta-project

Referenties

- BirdLife International. 2020 Species factsheet: *Milvus milvus*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 22/11/2020.
- Boele A, van Bruggen J, Hustings F, van Kleunen A, Koffijberg K, Vergeer J W & van der Meij T. 2020. *Broedvogels in Nederland in 2018*. Sovon-rapport 2020/07. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- De Broyer A, Jacob J-P, Dujardin R, Lampertz S, Leirens V, van Rijn S, Voskamp P & Paquet J-Y. 2019. Développement de l'effectif et de la répartition du Milan royal *Milvus milvus* et du Milan noir *Milvus migrans* en Wallonie. *Aves* 56: 3-27.

- Everaert J. 2018. Rode Wouw broedt in Oost-Vlaanderen. Eerste geslaagd broedgeval in meer dan 50 jaar. *Natuur.oriolus* 84: 24-26.
- Lookman R, Bosmans J & Berghmans H. 2016. Mislukt broedgeval Rode Wouw in regio Heist-op-den-Berg (A) in 2016. *Natuur.oriolus* 82: 79-81.
- Roosen H, Moreau K & Van Scharen K. 2015. Eerste broedgeval van Rode Wouw voor de provincie Vlaams-Brabant in 2014. *Natuur.oriolus* 81: 13-18.
- Van Rijn S. 2018. Broedende Wouwen in Nederland in 1976-2017. *Limosa* 91: 3-15.
- Vermeersch G, Devos K, Driessens G, Everaert E, Feys S, Herremans M, Onkelinx T, Stienen E W M & T'Jollyn F. 2020. Broedvogels in Vlaanderen 2013-2018. Recente status en trends van in Vlaanderen broedende vogelsoorten. *Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek* 2020 (1), Brussel, 228 p.

Samenvatting - Summary - Résumé

In 2020 kwam in het Webbekomsbroek te Diest (VB) Rode Wouw *Milvus milvus* tot broeden. Alhoewel op 2 juni minstens twee jongen werden vastgesteld draaide dit broedgeval toch uit op een mislukking, wellicht als gevolg van predatie van de jongen.

Failed breeding of Red Kite in Webbekomsbroek, Diest (2020)

*In 2020 a couple of Red Kites *Milvus milvus* nested in the Webbekomsbroek, Diest (VB). Although at least two young were detected on June 2, this breeding case turned out to be a failure, perhaps due to predation of the young.*

Échec de reproduction du Milan royal dans le Webbekomsbroek, Diest (2020)

*En 2020, le Milan royal *Milvus milvus* a couvé dans le Webbekomsbroek à Diest (VB). Bien qu'au moins deux jeunes aient été identifiés le 2 juin, ce cas de reproduction s'est avéré être un échec, peut-être en raison de la prédation des jeunes.*